

Ordlista

Bisexuell: En person som har förmågan att vara känslomässigt och/eller sexuellt intresserad av personer oavsett vilket kön de har.

Cisperson: Ordet cis är latin för ”på samma sida”. En cisperson är någon som identifierar sig med sitt biologiska kön (t.ex. någon som föds med en snippa, känner sig som en tjej och uppfattas som en tjej). Förenklat uttryckt är en cisperson en person som inte är en transperson.

Diskriminering: När en individ blir missgynnad eller sämre behandlad än andra av skäl som har samband med diskrimineringsgrunderna (se nedan). Den svenska diskrimineringslagen skyddar mot diskriminering inom arbetslivet och utbildningsväsendet, när du köper varor eller tjänster och när du köper eller hyr bostad. Skyddet gäller också inom en rad andra viktiga samhällsområden, t.ex. hälso- och sjukvård, socialtjänst och socialförsäkringssystemet. Det är alltså företag och institutioner, inte privatpersoner, som kan diskriminera och bli anmälda för diskriminering.

Diskrimineringsgrunder: Enligt den svenska diskrimineringslagstiftningen finns sju diskrimineringsgrunder: ålder, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och kön.

Etnisk tillhörighet: Känsla av tillhörighet till en grupp människor som har någon form av gemensam kultur, talar samma språk eller kommer från samma område i världen som en själv. Det går att känna etnisk tillhörighet till flera grupper. Ibland tillskrivs människor en etnisk tillhörighet som inte överensstämmer med deras egen känsla av tillhörighet.

Funktionshinder: De problem som uppkommer när en person med någon form av funktionsnedsättning vistas i en miljö som inte är tillgänglig. Ett exempel kan vara när en person som sitter i rullstol inte kommer in i ett hus för att det bara finns trappor. Funktionshinder är något som finns i omgivningen. Funktionshindret ligger inte hos personen.

Funktionsnedsättning: En varaktig fysisk, psykisk eller begåvningsmässig nedsättning av en persons funktionsförmåga som beror på skada eller sjukdom.

Genus: En persons sociala kön. Begreppet används för att beskriva de kulturella och sociala förväntningar som finns på kvinnor och män.

Handlingsutrymme: Ett begrepp som avser en människas möjlighet att agera på ett visst sätt i ett visst sammanhang. Om du har möjlighet att vara och bete dig på många olika sätt har du ett stort handlingsutrymme. Om du bara kan vara eller bete dig på ett fåtal sätt eller hindras att bete dig på det sätt du vill har du ett begränsat handlingsutrymme.

Hatbrott: Ett samlingsnamn för brott där motivet kan härledas till förutfattade meningar om en specifik grupp. Hatbrott strider mot de mänskliga rättigheterna och principen om alla människors lika värde. Hatbrottslagstiftningen utgår från hudfärg, etniskt eller nationellt ursprung, sexuell läggning, funktionsförmåga, religionstillhörighet och trosuppfattning.

HBTQ: Ett samlingsbegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner och queer.

Heteronorm: En norm som utgår från att det rätta, förväntade och önskvärda är att vara heterosexuell och antingen kvinna eller man (inga andra alternativ finns). Enligt heteronormen förväntas kvinnor och män vara olika, feminina respektive maskulina. Alla förväntas sträva efter parförhållanden där bara en kvinna och en man blir kära i och/eller attraherade av varandra. Att passa in på heteronormen ger många fördelar i samhället, men heteronormen förstärker genusnormer och begränsar därför alla oavsett sexualitet.

Heterosexuell: En person som har förmågan att vara känslomässigt och/eller sexuellt intresserad av personer av annat kön än sitt eget.

Homosexuell: En person som har förmågan att vara känslomässigt och/eller sexuellt intresserad av personer av samma kön som sitt eget.

Inkludera: Att få alla människor i en grupp eller i ett sammanhang att känna sig välkomna, trygga och sedda. Att inte kränka eller utesluta personer eller grupper oavsett om de är närvarande eller inte. Se även tillgänglighet.

Kränkande behandling: Knuffar, fasthållning, hot om våld, slag, sparkar, hån, elaka kommentarer, ryktesspridning, utstötning eller utfrysning. Både privatpersoner och anställda kan bli åtalade för kränkning/kränkande behandling.

Kön:

– **Biologiskt kön:** Bedöms utifrån könsorgan, kromosomer och hormonnivåer i kroppen.

– **Socialt kön:** Se genus.

– **Könsidentitet:** Ett begrepp som beskriver det kön man identifierar sig med eller känner sig som.

– **Juridiskt kön:** Det kön som står i passet och som i Sverige framgår av näst sista siffran i personnumret. Alla personer har ett juridiskt kön. I Sverige finns det två juridiska kön: man och kvinna. Om en person gör en könskorrigering kan det juridiska könet bytas.

Könskorrigering: En process för att korrigera sitt biologiska och juridiska kön. En könskorrigering görs för att ens juridiska och biologiska kön ska stämma överens med det kön man identifierar sig med och känner sig som.

Könsuttryck: De attribut vi använder för att uttrycka kön utifrån rådande könsnormer. Det kan vara kläder, frisyra, smink, kroppsspråk och språkbruk.

Likabehandling: Alla människors rätt till lika möjligheter såsom det fastslås i diskrimineringslagen. Diskriminering är olagligt utifrån följande grunder: ålder, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och kön samt utifrån andra grunder såsom språk eller graviditet. Ett likabehandlingsarbete innebär inte att behandla alla på samma sätt utan att bemöta alla utifrån de mänskliga rättigheterna.

Mobbning: Kränkande behandling eller trakasserier som upprepas flera gånger under ett visst tidsspänn.

Normer: Oskrivna regler, förväntningar och ideal i ett visst samhälle, en viss grupp, en viss situation eller under en viss tidsperiod.

Normkritisk arbetsätt: Ett arbetssätt som syftar till att bli medveten om, synliggöra och ifrågasätta normer som begränsar människors handlingsutrymme och strider mot de mänskliga rättigheterna. I en normkritisk arbetsätt synliggörs de privilegier en del människor har för att de passar in på vissa normer eller tillhör en specifik grupp.

Privilegier: Ett begrepp för de fördelar personer eller grupper får i samhället. Vem eller vilka som får privilegier styrs av maktstrukturer och rådande normer.

Tillgänglighet: När ett samhälle utformas så att information, lokaler och verksamheter inkluderar alla. Tillgänglighet är en förutsättning för att alla, oavsett funktionsförmåga, språkkunskap, hudfärg, könsidentitet, klass, sexualitet, etnicitet, religiös åskådning eller trosuppfattning, ska ha möjlighet att delta i olika sammanhang på ett jämlikt sätt.

Trakasserier: Kränkande behandling som har samband med diskrimineringsgrunderna.

Transperson: Ett samlingsnamn som oftast används för personer som genom sina könsuttryck och/eller könsidentiteter avviker från könsnormen. Det finns många olika sätt att vara transperson på.